

NOTAT: Kommunalt ansatte sygeplejerskers psykiske arbejdsmiljø 2015

DSR har i foråret 2015 indhentet data om sygeplejerskers psykiske arbejdsmiljø¹. I dette notat gøres der status på arbejdspresset for sygeplejersker ansat på plejehjem og i hjemmesygeplejen².

- Arbejdspreset er højt for sygeplejersker ansat på plejehjem og i hjemmesygeplejen. 18% af sygeplejerskerne angiver, at det altid er nødvendigt at arbejde meget hurtigt. Dette er en fordobling på tre år.
- Knap halvdelen (49%) af sygeplejerskerne angiver, at det altid eller ofte sker, at de ikke når alle deres arbejdsopgaver.
- Udviklingen i det stigende arbejdspress udfordrer fagligheden. Over halvdelen af sygeplejerskerne (58 %) angiver, at deres mulighed for at løse deres kerneopgaver på et fagligt forsvarligt niveau altid eller ofte er under pres, hvilket er et væsentligt højere niveau end for tre år siden.

Højt arbejdspress

Arbejdspres er en betegnelse for to arbejdsmiljødimensioner: Arbejdsmængde og Arbejdstempo. 18% af sygeplejersker ansat på plejehjem og i hjemmesygeplejen oplever at det 'altid' er nødvendigt at arbejdet meget hurtigt. For samme gruppe angiver 9%, at det 'altid' sker, at de ikke når alle deres arbejdsopgaver. I tabel 1 fremgår alle de underliggende spørgsmål som tilhører de to arbejdsmiljødimensioner Arbejdsmængde og Arbejdstempo.

Tabel 1. Sygeplejerskers arbejdstempo og arbejdsomfang

		1 (Altid)	2 (Ofte)	3 (Somme- tider)	4 (Sjæl- dent)	5 (Aldrig)
Arb. tempo	Er det nødvendigt at arbejde meget hurtigt?	18%	49%	27%	6%	0%
Arb. mængde	Er dit arbejde ujævnt fordelt, så det hober sig op?	11%	43%	35%	8%	2%
	Hvor ofte sker det, at du ikke når alle dine arbejdsopgaver	9%	40%	29%	20%	2%
	Er det nødvendigt at arbejde over?	7%	42%	28%	19%	2%
Arb. mængde	Må du springe spisepausen over, fordi der er for meget at lave?	8%	34%	30%	21%	6%

Anm. Data er uvægtet. n=349. Respondenter der har svaret 'ved ikke' eller 'ikke relevant' er med i fordelingen, men fremgår ikke direkte af tabellen. Kilde: SATH 2015/DSR analyse.

Sammenholdes de enkelte spørgsmål for arbejdstempo og arbejdsomfang med sammenlignelige tal fra 2012 finder vi en signifikant udvikling. For alle spørgsmål gør det sig gældende, at der er sket en forværring på alle parametre. Dobbelt så mange sygeplejersker

¹ Det psykiske arbejdsmiljø er belyst ud fra et valideret spørgebatteri udviklet af det nationale Institut for Arbejdsmiljø. Dette validerede spørgebatteri kaldes 3-dækkeren.

² For det kommunale område kan opdeles i ansatte på plejehjem (n=101) og i hjemmesygeplejen inkl. hjemmeplejen (n=248)

ansat i plejehjem og i hjemmesygeplejen angiver i 2015, at det altid er nødvendigt at arbejde meget hurtigt i forhold til i 2012. Dette fremgår af tabel 2.

Tabel 2. Arbejdspres for plejehjem og hjemmesygeplejen, svarkategori "Altid"

		2012		2015	
		Pct	Antal	Pct	Antal
Arb. tempo	Er det nødvendigt at arbejde meget hurtigt?	9%	285	18%	348
Arb. mængde	Er dit arbejde ujævnt fordelt, så det hober sig op?	2%	283	11%	345
	Hvor ofte sker det, at du ikke når alle dine arbejdsopgaver	4%	285	9%	348
	Er det nødvendigt at arbejde over?	2%	285	8%	344
	Må du springe spisepausen over, fordi der er for meget at lave?	2%	283	8%	346

Anm. Data er uvægtet. 2012: n=285. 2015: n=349. Da det kun er i SATH-2015 at respondenterne har haft mulighed for at svare "Ved ikke" eller "ikke relevant", er disse svarkategorier ekskluderet fordelingen i tabel 1. Dog har dette kun betydning for procenterne for spørgsmålet "Er det nødvendigt at arbejde over" der stiger fra 7% til 8% for 2015, jf. bilagstabel 1. Kilde. SATH 2012 og 2015/DSR analyse.

Faglig forsvarlighed under pres

Sygeplejerskerne er spurgt til deres muligheder for at arbejde fagligt forsvarligt. I 2015 angav 58% af sygeplejersker ansat på plejehjem og i hjemmesygeplejen, at muligheden for at løse deres kerneopgaver på et fagligt forsvarligt niveau altid eller ofte er under pres. 38% angiver at dette forekommer sjældent, mens 4% angiver at det aldrig forekommer. Derved er sygeplejersker ansat på plejehjem og i hjemmesygeplejen i høj grad presset på fagligheden.

Ser vi på udviklingen i sygeplejerskernes vurdering af deres faglig forsvarlighed fra 2012 til 2015, findes en markant udvikling i retning af at en større andel mener, at deres muligheder for at løse deres kerneopgaver på et fagligt forsvarligt niveau er under pres pga. faktorer i arbejdsmiljøet. Dette fremgår af tabel 3.

Tabel 3. Oplever du, at dine muligheder for at løse dine kerneopgaver på et fagligt forsvarligt niveau er under pres pga. faktorer i arbejdsmiljøet, 2015? (pct.)

	Plejehjem og hjemmesygeplejen	
	2012	2015
Ja, altid	4%	7%
Ja, ofte	29%	51%
Ja, sjældent	47%	38%
Nej, aldrig	20%	4%
Antal	252	337

Note. SATH 2012 og SATH 2015. Signifikant forskel, da $p < 0,05$. Da der er forskel på andelen af medlemmer der har anvendt svarkategorien "ved ikke" i hhv. 2012 og 2015, er denne svarkategori ekskluderet i tabel 4 for at gøre udviklingen fra 2012 til 2015 så sammenlignelig som mulig. Bemærk endvidere, at spørgsmålsformuleringen i 2012 ikke er fuldstændig sammenlignelig med 2015, da der spørges til 'sygepleje' frem for 'kerneopgaver': "Oplever du, at dine muligheder for at ude sygepleje på et fagligt forsvarligt niveau er under pres pga. faktorer i arbejdsmiljøet, 2012?"

Metode

Sygeplejerskers Arbejdsmiljø Trivsel og Helbred (SATH) 2012

Undersøgelsen er baseret på et elektronisk og postomdelt spørgeskema, der er udsendt til 6.656 aktive sygeplejersker i Danmark ansat i alle sektorer. Dataindsamlingen er foretaget fra 30. april til og med 30. juli 2012. Der blev efter knap to uger efter udsendt en påmindelse til de sygeplejersker, der ikke svarede ved første udsendelse. Til restgruppen blev udsendt endnu en påmindelse samt et nyt spørgeskema. Denne procedure bragte det samlede antal besvarede og returnerede spørgeskemaer op på 3.496, hvilket svarer til en samlet besvarelsesprocent på 55 %. For at sikre samme vilkår for papirskemaerne som de elektroniske skemaer, har det elektroniske skema været sat op således at respondenterne har kunne gå videre til næste spørgsmål uden at besvare det foregående spørgsmål.

Sygeplejerskers Arbejdsmiljø Trivsel og Helbred (SATH) 2015

Undersøgelsen er baseret på en 100% elektronisk spørgeskemaundersøgelse, der er udsendt til 8.339 aktive sygeplejersker i Danmark ansat i sektorer. Dataindsamlingen er foretaget fra 12. marts til og med 7. april 2015. Der blev efter en lille uge efter udsendt en påmindelse til de sygeplejersker, der ikke svarede ved første udsendelse. Til restgruppen blev udsendt endnu en påmindelse. Denne procedure bragte det samlede antal besvarede og returnerede spørgeskemaer op på 2.212, hvilket svarer til en samlet besvarelsesprocent på 27 %. I denne undersøgelse har respondenterne skulle besvare alle spørgsmål for at kunne afslutte undersøgelsen.

Sammenlignelighed mellem SATH 2012 og 2015

For at øge sammenligneligheden mellem de to undersøgelser er resultaterne fra 2012 kun udtrukket for de beskæftigede sygeplejersker der besvarede undersøgelsen elektronisk (der var også mulighed for at besvare på papir), da sygeplejerskerne i 2015 kun havde mulighed for en elektronisk besvarelse. Ydermere er navngivningen af svarkategorierne i 2015 forbedret således at der er anvendt en 5-punkt skala med tekst for ydre punkterne: 1 (Altid), 2, 3, 4, 5 (Aldrig) samt ved ikke/ikke relevant. I 2012 lød svarkategorierne: Altid, ofte, sommetider, Sjældent og Aldrig/næsten aldrig. Første svarekategori 'Altid' vurderes så ens, at det er meningsfuldt at foretage en sammenligning.

Andelen af respondenter ansat i den kommunale sektor er den samme i SATH 2012 som i SATH 2015 (25%). I 2015 udgør sygeplejersker ansat på plejehjem og i hjemmesygeplejen inkl. hjemmeplejen 70% af alle kommunale ansatte i undersøgelsen. De resterende 30% er ansat i sundhedsplejen, sygeplejersker ansat social psykiatri, døgninstitutioner, kommunal akutfunktion og i den kommunale forvaltning.

Begrebet arbejdspress

Arbejdspress er en betegnelse for to arbejdsmiljødimensioner: Arbejdsmængde og Arbejdstempo.

Arbejdsmængde (kvantitative krav) handler om, hvor *meget*, man skal nå på sit arbejde. I spørgeskemaet handler de fire spørgsmål om et muligt misforhold mellem arbejdsopgavernes omfang og den tid, der er til rådighed for at udføre dem tilfredsstillende. Hvis der konstant er høj arbejdsmængde, kan der opstå stress. Det hjælper, hvis man har indflydelse på sit arbejde og har ressourcer til at imødekomme kravene. Det er også en stor fordel, at kravene er klare og entydige, således at man ved, hvornår man har udført opgaven tilfredsstillende.

Spørgsmålet om arbejdstempo er adskilt fra spørgsmålene om arbejdsmængde. Det skyldes, at en række jobs lægger *entydigt* vægt på højt tempo, og at højt tempo kan have andre konsekvenser for de ansatte end fx stor arbejdsmængde og mange deadlines. Højt tempo kaldes også *intensivering af arbejdet*, og har historisk især været kendt i fag med samlebandsarbejde, tidsstudier osv. I de senere år har vi set nye fag, hvor der også er stor vægt på intensivering – fx i social og sundhedssektoren.